

DISPUTATIO POLITICA
De
CIVITATE MATERIALITER CONSIDERATA,

Quam
Sub Praesidio
PAULI SLEVO GTI
Ebrææ & Græcæ Lingvarum Professoris
Publici ordinarii,
Publicè
ventilandam & examinandam
proponit
JOHANNES GEORGIUS Aurnhammer
Nordlingâ Rhetus.
ad diem Novembris
in Auditorio Majori.

Digitized by srujanika@gmail.com

JENÆ

Diss. jur. civ.

Typis CASPARI FREYSCHMIDI.
ANNO M. DC. LII.

85, 24

ADDITION ORTENBERG

1000
e. chalotiflora angustifolia
inflorib.
anthers
HODD 23
Lindner 74
andreaeana
fiorib. rotundifolia
-
-

ΣΟΥ ΤΩ ΘΕΩΠΑΛΑΙΑ

ΣΟΥ ΤΩ ΘΕΩΠΑΛΑΙΑ

DE CIVITATE.

X societatibus, quas vocant *simplices*, fieri *compositas*, notum est, Ita enim ex nuptiali & herili gignitur familia, quam Aristot. *I. Pol. c. 2.* appellat *οἶκος*, *domum*, ex pluribus familiis vel domibus gignitur pagus, quem idem eodem loco κώμην, vicum dicit: ex pluribus tandem pagis gignitur civitas, *Philosopho I. Pol. c. 1.* πόλις καὶ κοινωνία πολιτικὴ dicta. quod sensim fieri patet, sicuti familiae sensim propagantur. accidit tamen quandoque, ut civitas momentō existat, quum nempe populi multitudo aliunde colonia deducta, quasi apum examen ex alvearibus, aliō migrat & Reipubl. constituit.

2. Civitatem Politica, quam Aristoteles *I. Eth. c. 2.* κυριωτάτην καὶ μάλιστα δεχιτεκτονικήν, reliquarum artium & disciplinaum dominam ac Principem, Plato πατῶν θεωτικήν omnium constitutricem appellat, tanquam objectum proprium & adæquatum considerat. Et si eam considerat prout in se & absque ordine est, illa objecti materialis, si verò cum ordine, aut quatenus aliquā Reipubl. specie informanda, formalis objecti rationem habet.

A 2

3. Quæ

3. Quæ duplex civitatis consideratio non est
à Politicis conficta, sed in *Aristotele l. 3. Polit, c. 3.*
atque adeò in re ipsâ fundamentum habet. Si enim
eam consideramus, ut est societas quædam domorum
& vicorum & abstrahit à Rep. vel Reip. formis, analo-
giam quandam habet cum *materia* & est indifferens
quid ad diversas Reip. formas, quibus potest admini-
strari: si verò consideramus, ut est restricta ac deter-
minata ad certam Reip. formam,, & vel per unum ad-
ministratur vel per plures; jam non amplius est in-
differens quid, nec habet rationem *materie* tantum,
sed est actuata & consummata per suam formam.
Unde illa consideratio *materialis* dici potest, hæc, *for-
malis.*

4. Rectè autem *Cicero in Somn. Scipion.* Civi-
tatem materialiter acceptam definire videtur per con-
cilium, cœtumque hominum jure sociatum: *nihil est,*
inquietus, principi Deo, qui omnem hunc Mundum regit,
*quod quidem in terris fiat, acceptius, quam Concilia, cœ-
tusq; hominum jure sociati, quæ civitates appellantur.*
*Quem Augustinus sequitur, cui civitas l. 19. de Civit.
Dei c. 21. nihil aliud est quam cœtus multitudinis juris
consensu & utilitatis communione sociatus.* uterque
societatem civilem jure nisi debere, & ideo jure subla-
tō civitatem tolli putat, ut ita pyratæ, latrones, & a-
liæ civitatum pestes accatharmata, et si societatem in-
ter se ineunt, civitas tamen non sint, quod societas,
quam colunt inter se, nullō jure nitatur.

5. Quod *Ciceronis* si vel maximè demus, & ita
definitionem ejus ex hac parte non improbemus; ex
aliâ tamen habet, quod culpare queas. *Civitas enim*
non

non tām hominum societas est, quām familiarum.
unde collegia potiūs, vel tribus ac centuriæ dici debe-
re concilia cōetusque hominum videntur, quām Ci-
vitas.

6. Sed hoc leve est. graviūs peccant & non
simplici vice, qui civitatem definiunt per *cōtum homi-*
nū secundum easdem Leges viventium, aut eidem pō-
testati subjectorum. In hoc tamen plerique Politico-
rum conspirant, *Bodinus, Althusius, Hænorius, Schön-*
bornius, Christian⁹ Matthias, & alii. p̄aeterquam enim,
quod civitatem vocant cōtum hominum, qvum poti-
ūs societas domorum sit ac vicorum, manifestē civi-
tatem confundunt cum Republica. ordinatio enim, quæ
fit per leges & subjectio in ordine ad aliquam pōesta-
tem, non spectant civitatem, ut sic, sed Rēpublicam.
Civitas autem & Res publ. sese invicem habent ut
materia & forma. Civitas enim veluti materia est,
in quam Respubl. tanquam forma induci debet. Jam
materiæ tribuere, quod formæ competat, aut formæ,
quod materiæ insit, n̄e hoc insubidum est & à rectō
judiciō alienum.

7. Rectiūs itaque fecerimus, si, uti in aliis ple-
risque, ita quoque hac in re *Philosophi* vestigia pre-
mamus. is autem l. 3 Polit. c. 9. qvum longâ deductio-
ne probasset, civitatem non esse positam in commu-
nione loci, quod alioqui sequeretur, *Megarensium &*
Corintborum, si eorum uibes ampliarentur, ut mœ-
nia se invicem contingent, unam esse civitatem: non
in mutuā consuetudine ac operā, multō minus in mu-
tuis fœderibus, quod alioqvi *Tyrrheni & Cartbaginēses*,
si invicem haberent σύμβολα τῷ μὴ αδικεῖν, καὶ γρα-

Φὰς τοῖς συμμαχίας καὶ συνδήκας τοῖς τῶν εἰσαγωγίουν
essent tanquam unius civitatis cives ; tandem , perspi-
cuum igitur, inquit, est, civitatem non esse loci commu-
nionem , neque ut sint tuti ab externa & mutua injuriā,
neḡ ut sit inter eos officiorum & operarum mutatio , eō
esse comparatam : sed hę quidem præstò sint, necesse est,
siquidem Civitas fuiura est: non tamen, etiam si hęc omni-
a præstò sint, jam civitas est, αλλ' ἡ τὸ ἐν ζῆν κοινωνία καὶ
ταῦτα οἷας καὶ τοῖς γένεσι τελείας χάρην καὶ αὐτάρκεια :
Sed ea demum societas civitatis nomine venit, qua inter
domos & familias est ac benē vivendi causā atq; propter
vitam perfectam suisq; rebus contentam comparata est.
Quod paulo inferius sic effert : πόλις ḥστιν ἡ γένεσι καὶ
καμῶν κοινωνία, ταῦτα τελείας, καὶ αὐτάρκεια, Civitas est so-
cietas generum & vicorum, ad vitam perfectam & per
se sufficientem. ubi per τὸ γένον, familias intelligit, si
vera est Thoma explicatio.

8. Nullibi tamen, quid civitas sit, & quomo-
do ab aliis societatibus distinguatur, uberiū explicat,
quām l. i. Pol. c. 2. ubi eam definit, quod sit ἡ ἡπειρό-
γων καμῶν κοινωνία τέλειο, πάσησ ἔχεσσα πέρας τῆς αὐ-
τάρκειας, γενομένη μὲν τὸ ζῆν ἐνέκεν, ἀτὰ δὲ τὸ ἐν ζῆν, so-
cietas ex pluribus pagis, perfecta, omnis sufficientia fi-
nem habens, orta quidem vivendi causā, constans au-
tem benē vivendi gratiā. In quā definitione nulla
ferè vox est, quæ non peculiae pondus habeat.

9. Nam qvum ἡ Civitatem vocat *societatem*,
hoc ad esse ejus requiri patet, ut in ipsā quædam sint
communia. non autem requirit *communitatem uxorum*, quippe quæ non solùm nocitura est t libero-
rum educationi & curæ rei domesticæ, sed vix quoque
caritura incestu , re suâ naturâ turpi. ut taceamus in-
com-

commoda alia, quæ ex istiusmodi communitate sequitur negat vitari posse *Philosophus l. 2. Pol. c. 4.* nempe *verbera contumeliosa & cædes, alias invitate admissas, aliæ sponte, maledictæ, quorum aliquid fieri in Patres & Matres & in eos, qui non longè absunt à cognatione & communione sanguinis*, nefarium est.

10. Nec communionem bonorum aut rei familiaris. sive enim communio illa fructus tantum spectet, ut fundi seorsim possideantur, fructus sint communes, sive spectet fundos, ut illi communes sint & communiter arentur, fructus autem dividantur ad proprios cuiusque usus, sive spectet tam fundos, quam fructus, ut, sicuti communes sint fundi, ita communes sint fundorum fructus; stare ea cum tranquillitate Civitatis nequit, sed diras in eâ contentiones ac tragœdias excitat. impossibile enim est, ut in opere faciendo & in fruendo inter omnes sit æqualitas. nam hic magis, ille minus laborat, aliis plura, aliis pauciora percipit, alter gemmas format, alter sentinam civitatis purgat, orator vehitur ad tribunal, arator ad stercorandum agrum. Quæ inæqualitas laborum, fructuum, artium & conditionum quin fomes sit futura tumultum in Civitate, stultum esse oportet, qui non videat. Non ergo hanc communionem rerum Philosophus in civitate requirit, sed eam, quam recta ratio præscribit & æquitas. quâ quis non ex arbitrio sibi sumit, quæ vult: sed quâ quisque id solum tenet, quod meretur, & quod ipsi justitia pro merito confert.

11. Qvum 2. civitatem vocat *societatem perfectam*, non id *absolutè* accipiendum est, sed *comparatè*. neque enim simpliciter & *absolutè* perfecta est, qvum
eam

eam perfici constet per Remp. tanquam formam: sed perfecta saltem est comparatione domus ac pagi, quæ societas, quia non tota tam varios hominum ordines habent, quot & quibus ad *αὐτάρκειαν* civitatis opus est, imperfectæ non immeritò dicuntur.

12. Quanquam, si verum fateri velimus, unaquæque harum societatum in se & ingenere talis Entis perfecta dici queat, & qvum una perfecta, reliquæ imperfectæ vocantur, perfectum idem videatur, quod perfectius, ac imperfectum, quod ei opponitur, non neget omnem perfectionem, sed aliquem duntaxat perfectionis gradum, eō propemodum modō, quō metallum, licet quodvis perfectum sit, non solum in genere entis, sed etiam in genere talis Entis, aliud tamen dici sollet perfectum, aliud imperfectum. quod certè accipi non potest, quasi metallum detur, quod vel in genere Entis vel in genere talis Entis perfectum non sit; sed qvum omnia, quodlibet in suo genere sint perfecta, aliud tamen majorem perfectionem habet, aliud minorem.

13. Qvum 3. ad civitatem requirit, ut habeat *πάσης αὐτάρκειας πέρας, omnis sufficientiae finem*, non credimus, *Philosophum* hoc velle, quasi civitas non sit, aut esse posse, quæ non omnibus bonis adeō cumulata sit & expleta, ut quovis externō subsidiō facilimē careat aut quæ non omnis ubertatis extremum nacta sit, quæ admodum eum interpretatur *Dianys. Lambinus & Petr. Victorius*: sed potius, ut ipsa vox *αὐτάρκειας* haut obscurè innuit, hoc eum velle putamus, quod ad esse civitatis illud satis sit, si habeat, quæ sufficere sibi putet, vel si iis, quæ habet, sit contenta & nihil amplius desideret. constat enim ex *Philosophi* mente, *εὐδαιμονία* esse opposi-

positum αὐταρχεῖς, & sc̄epe numerō eum quoque ἐρε-
ῖα dici, non qui nihil habet, sed, qui, licet omnia habeat,
iis tamen, quae habet, non est contentus, sed aliquid
amplius desiderat.

14. Non possumus igitur errare, si eum quoque
αὐταρχέα esse ac dici posse asseramus, qui, licet non o-
mnibus bonis cumulatissimè sit expletus, tamen iis,
quae habet, contentus vivit & nihil amplius desiderat.
faciem huic doctrinæ præfert locus, l. 10. Nicomach. c.
6. ubi *Philosophus*: γένος, inquit, εὐδαιμονία. αὐτάρχεις. quod interpretes reddunt: *nullius indiget felicitas, sed se ipsā vel suis bonis est contenta.* quasi dicat: felix est, non qui omnia habet, sed cui ea, quae
habet, satis sunt, & qui præter ea, quae habet, nil cupit
ulterius. Hoc sensu ad esse civitatis requirit, ut ha-
beat πάσης αὐταρχείας πέρας, & non vult, ut habeat ad
extremum omnem ubertatem, uti *Victorius*, aut sit
omnibus bonis simpliciter expleta, uti *Lambinus* per-
suasum habet, quot enim Cívitates hoc modō simus
habituri? sed, ut habeat ea, quae ipso sufficiant, & qui-
bus contenta esse queat.

15. Et sic semetipsum interpretatur *Aristoteles* l. 7. *Polit. c. 4.* ubi de justâ civitatis proportione a-
git & utrumque in vitiō positum esse affirmat, cùm si
deficiat & nimis sit parva, tūm si modum excedat &
nimis magna sit. ac ut probet, fieri non posse, ut ci-
vitas sit, quae justam magnitudinem non habet, argu-
mentum sumit ab αὐταρχείᾳ. Supponit enim tan-
quam concessum & indubitatum, oportere, ut Civi-
tas sit αὐταρχές τι. jam quae nimis parva est & ex nimis
paucis constat, non potest esse αὐτάρχης. quomodo
enim, si paucorum societas sit, comprehendet agrico-

las, fabros, futores, sartores & alios opifices, qui ad vitam sustentandam planè sint necessarii, ut docet *Plato* l. 2 de Republ. quomodo, si nimis parva, habebit viros virtute præstātes, quibus ad sacerdotia, ad Magistratus, & rem militarem est opus? At quæ nimis magna est, ea, licet fortè *αὐτάρκης* sit & rebus affluat ad vitam necessariis, qvum vix fieri queat, ut, aliis alia procurantibus, talia non suppetant; tamen, ut ea quoque habeat, quæ ad benè beateque vivendum, h. e. ad honestatem ac beatitudinem pertinent, quæ est finis civitatis, fieri equidem vix potest, quod nimia ejusmodi multitudo speciem potius gerat gentis, quæ Politia non facilè capax est, quam civitatis.

16. Hæc ibi *Philosophus* disputat. sed, ut patescat, quâ in re ipsius discursus nostro inserviat scopo, verba apponimus. ea sic habent: πόλις, η μὴ εξ ὀλίγων λιαν ἐκ αὐτάρκης. η δὲ ἐκ πολλῶν ἄγαν, τὸ μὴ τοῖς αναγκαῖς αὐτάρκης, ὥσπερ ἔθνος, αἷλος πόλις: Civitas, quæ ex nimis paucis non est se ipsâ & suis bonis contenta: at Civitas est quiddam seipso contentum: quæ vero ex nimium multis, ea in necessariis seipsâ quidem contenta est, sed ut gens, non ut civitas. Ubi *Philosophus* αὐτάρκειαν, quam ad civitatem requirit, manifestè determinat & restringit ad necessaria. nihil igitur refert, quantumvis Civitas omnibus bonis non sit cumulata, nec habeat extremum omnis ubertatis, dummodo ea obtineat, quæ ipsi sufficient & quibus carere non possit, sua ipsi αὐτάρκεια constat, & dici potest ἔχει πᾶσαν αὐτάρκειαν, babere omnem sufficientiam.

17. Qvum 4. Civitatem fieri quidem ait vivendi causâ, esse autem benè vivendi gratiâ; pungit, nif fallimur, *Platonem*, qui civitates non propter benè vivere,

vere, sed ex indigentia & necessitate primum institui
cœptas contendit. Sic enim scribit l. 2. de Republica
γίγνεται τοινυ πόλις, ὡς ἐγ' ὡμαχ. ἐπειδὴ τυγχάνει ημῶν
ἔκαστος ἀντάρκης, αλλὰ πολλῶν ἀνθεῖς. Quibus
Philosophus heic reponit, se quidem non inficiari, pri-
mum civitatis ortū esse ex indigentia: nam propter mu-
tuum auxilium & ad usus vitæ necessarios, ut suppe-
rat, quod qvis ab altero petere possit, colligi in civita-
tem homines: verum hunc civitatis finem ac scopum
non esse, ut vivatur duntaxat, sed potius, ut bene &
honestè vivatur.

18. Nempe urget *Preceptorem* suum propriâ
hypothesi, atque aliud esse dicit τὸ γίνεσθαι, aliud τὸ
εἶναι. qvō alludit ad decantatum illud *Platonis*: faci-
lē est, inquietis, εἶναι, esse virum bonum, γίνεσθαι fieri
autem virum bonum, longè est difficilimum. Ita si vel
maximè πόλεως γινομένης finis sit τὸ ζῆν, vivere, πόλεως
tamen ἔστις finem alium esse posse negat, quam τὸ ζῆν,
vel quod eodem recidit, εὐδαιμονία & beatitudi-
nem, quæ in actionibus honestis ac virtuti congruenti-
bus consistit.

19. Quod autem *primo*, Civitas non sit viven-
di causâ, *Philosophus* l. 3. Polit. c. 9. probat ab inconve-
niente ac absurdô, quod inde secuturum esse, negari
nequeat. Si enim civitas sit absolutè vivendi causâ,
quid causæ dici queat, qvur servorum non sit civitas &
beluarum. Certum enim est & nemo negat, quod
servi non solum vivant, sed simul quoque vivant. Id-
que eodem modô facere quasdam animantes rationis
expertes, nemo ignorat. Servorum tamen & belua-
rum civitatem esse admitti non potest. Præterquam
;

enim, quod ή πόλις κοινωνία τῶν ἐλεύθερων ἐστί, civitas lib-
erorum societas est, uti docet Aristoteles l. 3. polit. c. 6.
aliae suppetunt rationes, ob quas fieri nequit, ut servi
& beluae civitatem constituant.

20. Ac quidem civitatem constituere neque-
unt, uti loquitur Philosophus, διὰ τὸ μὴ μετέχειν εὐδαι-
μονίας, quia non sunt capaces beatitudinis civilis, quae est
finis civitatis. quod autem capaces beatitudinis civi-
lis non sint, ex eō constat, quod non agant secundum
virtutem, partim, quia non agunt, uti volunt, quācum
sunt in alienā potestate, partim quia carent ratione,
sine qua actio virtutis fieri nequit. Et hoc innuit Ari-
stoteles, quācum negat, servos ac beluas ζῆν κατὰ προάρεσιν
vivere secundum p̄aelectionem.

21. Unde licet argumentari : qui non agit
secundum proāresin, is non est capax beatitudinis Ci-
vilis: servi & beluae non agunt secundum proāresin: er-
go servi & beluae non sunt capaces beatitudinis Civi-
lis. *Major* patet, quia qui non agit secundum proā-
resin, non agit secundum virtutem, quae est ἔξις τεγμ-
πετική. Qui autem secundum virtutem non agit,
quomodo fiat civiliter beatus? Quācum enim beatitu-
do civilis in actione secundum virtutem sit posita, quis
non videt, fieri non posse, ut is, qui secundum virtutem
non agit, nec agere potest, civiliter sit beatus? perinde
hoc sit, ac si album dicere velis, cui non insit albedo, &
calidum, cui calor non competit. absurdum certè est
& à rectâ ratione alienum, effectum formalem tribue-
re subjecto, cui forma non sit unita.

22. *Minor* probatur i. de servis. Illi non agunt se-
cundum proāresin, quia non agunt, ex suō arbitriō &
prout

prout volunt, sed ex arbitrio dominorum, in quorum potestate sunt; 2. de beluis. quæ etiam non agunt secundum proæresin, quia non agunt ratione. Quum enim proæresis sit actus voluntatis & presupponat cognitionem intellectus; repugnat dari proæresin, ubi non datur cognitio intellectiva. Hisce fundamentis suum constat robur, dummodo non ignoretur, *Philosophum* de iis loqui servis, qui tales sunt naturâ, non autem de aliis, qui tales tantum sunt conditione.

23. Quod, secundò, Civitas non sit mutui auxilii vel commerciorum causâ, *Philosophus* l. 3. Polit. c. 9. probat exemplo *Tyrrhenorum* & *Carthaginensium*. sic enim argumentatur: Si civitas esset mutui auxilii causa, *Tyrrheni* & *Carthaginenses* essent una civitas & unius Civitatis Cives: posterius est absurdum: ergo & prius. Consequentia patet: quia *Tyrrhenis* & *Carthaginensibus* sunt σύμβολα πρὸς αὐλήλας, tessarae inter se. nam 1. sunt ipsis τυρρηναι ὡς τὸν ἐπαγωγιμων, pacta de rebus sibi invicem importandis & communicandis 2. sunt σύμβολα ὡς τὴ μὴ αἰδικέν, tessarae de non inferendâ sibi invicem injuriâ. 3. sunt γραφαὶ ὡς συμμαχίας, fœdera in tabulas publicas relata de societate belli. Dum itaque tot modis sibi invicem auxilia præstant & se mutuô jūvant, quid obstet, qvur, si modò verum est, quod civitas sit mutui auxilii causâ, non constituant unam Civitatem, aut sint dicendi unius Civitatis Cives.

24. Absurditas consequentis ostenditur duobus argumentis. Etsi enim *Tyrrheni* cum *Carthaginensibus* sint tot modis divinci, ex istâ tamen, quanta, quanta etiam videatur, conjunctione deduci non potest,

B 3 quod

quod propterea sint una civitas, aut eiusdem civitatis cives. Nam ad hoc, ut aliqui queant dici habere communem civitatem, non sufficit obligatio ad mutuum auxilium sive tempore pacis, sive tempore belli præstandum: sed alia insuper requiruntur, quæ *Tyrrheni* cum *Carthaginensibus* intercessisse unquam, nemo asseveraverit.

25. Nam i. necesse est, ut, qui sunt cives ejusdem civitatis, agnoscant etiam eundem Magistratum: *Tyrrheni* & *Carthaginenses* non habent eundem Magistratum; ergo *Tyrrheni* & *Carthaginenses* non sunt cives ejusdem civitatis. Major liquet. Minorem adstruit Aristoteles: ἐτ δέχαι πάσιν οὐ τοῖς κοιναὶ καθεστῶτι, αλλ' ἔτεροι παρ' ἐκατέροις: Neque Magistratus creati sunt omnibus inter ipsos communes, sed diversi apud utrosque. quasi dicat: qui jus dicunt apud *Tyrrhenos*, causasque judicant, diversi sunt ab illis, qui eodem munere funguntur apud *Carthaginenses*.

26. 2. Qui cives sunt ejusdem civitatis, illorum alteri laborant de alteris, ut sint, quales esse oportet, cum primis operam dant, ne quis eorum iniustus sit, aut vitio aliquo affectus: sed *Tyrrheni* non laborant, quales sint *Carthaginenses*, nec *Carthaginenses*, quales *Tyrrheni* sint, neque enim alteri suâ interesse putant, quibus moribus sint præditi alteri & quomodo se gerant adversus alios, justè, an injustè. De hoc tantum solliciti sunt & hoc diligenter cavent, ne aliquâ in re sibi mutuo injuriam faciant, Ergo *Tyrrheni* & *Carthaginenses* non sunt cives ejusdem Civitatis.

27. Ma.

27. *Majorem* inde probat, ὅτι δεῖ τῷ δέετῃς ἐπιμελεῖς εἴναι τῇ γὰρ αἰληθῶς ὄνομαζομένη πόλει, μὴ λόγω χάριν, quia eam civitatem, quae revera nominetur Civitas & non ita dicatur verbotenus, oporteat habere virtutis curam. Ea igitur cura quum incunbat omnibus, maximè tamen τῷ ἀρετῇς καὶ κακίᾳς πολιτικῆς Διασκοπῶσιν, ὅτοι Φροντίζουσιν εὐνομίαν, de virtute & vicio ciuium cogitent, qui curam gerunt, ut ciuitas bonis Legibus ornetur. *Minorem* adstruit his verbis: ὅτε τὸ ποιέστιν εἶναι δεῖ, Φροντίζουσιν ἀγέροι τὸς ἐπέργε. Ὅτῳ ὅπως μηδεὶς ἄδικος εἴη, ἀλλὰ μόνον, ὅπως μηδὲν ἄδικήσωσιν ἀλλήλους. neque ut sint, quales oportet, alteri de alteris laborant, neque ut nullus eorum sit injustus, sed duntaxat, ne sibi mutuo injuriam inferant. Ex his igitur intelligenti facile potest, ciuitatis finem ac scopum non esse, τὸ ζῆν, ut vivatur, sed, τὸ εὖ ζῆν, ut bene beateque vivatur.

28. Quæ ad definitionem Civitatis observata, non exiguum ipsi lucem afferunt, ut nihil propemodum dici posse videatur, quod illustrari queat amplius, nisi forsitan hoc fuerit, quod *Philosophus* Civitatem ex pluribus pagis constituti docet, idque ita clarat, ut nesciamus, an cuiusquam eā in re calculum sit meritus.

29. Nam et si *l. 3. c. 9. Polit.* negat Civitatem esse communionem loci, quod inter aliquos communio loci & cohabitatio dari possit, inter quos non datur ciuitas: quis enim non videt, in ciuitate cohabitare inquilinos & servos, in quibus tamen tantam vim communio illa loci non habet, ut propterea, quia in ciuitate degunt, sint & vocari debeant Cives, sicut hoc

hoc argumentum etiam l. 3. Polit. c. 1. urget contra *Speusippum*, qui cohabitationem putat civitatem facere; tamen ut ii, qui verè cives sunt, unum & eundem locum habitent, necesse esse putat, alioqui neque civitatem inter eos fore, neque *εὐδαιμονία*, quæ civitatis finis est, habituros.

30. Verba sicut habent: ἡ πόλις γὰρ εἶται κοινωνία τοπίου· οὐδὲν δὲ τὴν εὐζηνίαν καὶ τοῖς οἰκίαις καὶ τοῖς γενεσι, ζωῆς τελείας χάριν καὶ αὐτάρκειαν. γὰρ εἴται μέρη τοῦ τοπίου αὐτὸν καὶ ἔνα κατοικήντων τόπον: *Civitas non est communio loci, sed communio benè vivendi & domibus ac generibus vitæ perfectæ & suis rebus contenta gratiæ comparata.* Non erit tamen hoc, nisi unum & eundem locum habitarint. quæ eo sensu, quem verba præ se ferunt, non facilè quis probaverit. Sicuti enim sœpe fit, ut in urbe cohabitent, qui tamen cives non sunt, quis enim inquilinos, servos, forte etiam cives honorarios, absolute cives dixerit? ita quis neget, esse posse, qui licet extra mœnia habitent, propterea tamen cives esse non desinant?

31. Certè *Quintius Cincinnatus* Civis Romanus fuit, nec tamen in urbe, sed in agro habitavit. ad consulatum enim, vel dictaturam potius, vocatus ab aratro est. Sic enim *Plinius* l. 18. c. 3. *aranti*, inquit, *quatuor sua jugera in Vaticanō, quæ prata Quintia appellantur, Cincinnato Viator attulit Dictaturam & quidem ut traditur, nudo, plenoque pulveris etiamnum ore.* Cui Viator, vel a corpore, inquit, ut proferam *Senatus Populi que Romani mandata*. ita *Attilius* quoque dubio procul civis fuit Romanus, & tamen in agro habitavit, non in Urbe. Eum enim, uti scribit *Valerius Maxi-*

l. 4.

l 4.c. 4. qui ad eum accersendum à senatu misi erant ad Imperium Populi Romani suscipiendum, semina spargentem viderunt. Quod constat etiam de *Serrano*, qui ex eo, quod dati honores serentem invenissent, cognomen nactus est, teste *Plini* l. c.

32. Non solum autem ex agris ad consulatum & dictaturam accersiti sunt Cives Romani: sed sœpè etiam in villam redierunt, quum summos honores gesissent. Nam in vita rusticâ, scribit Cicero in *Cato Majore*, *M. Curius*, quum de *Samnitibus*, *de Sabinis*, *de Pyrrho triumphasset*, consumit extremum atatis tempus. *M. quoque Valerium Corvinum accepimus ad annum centesimum vitam produxisse*, quum exactâ jam aetate esset in agris, eosque coleret. Ut autem non sequitur, *Quintum*, *Attilium*, *Serranum*, cives non fuisse, quod nondum habitarent in Urbe: ita non sequitur, *Curium* & *Valerium Corvinum* non mansisse Cives, quod in urbe non amplius habitarent. Ea enim domicilii translatio jus Civitatis non extinxit. Nam ut ex *Cornel. Nepot.* in *Attic* cognosci potest, *Pomponius Atticus Athenis habitabat* & nihilominus *Civis Romanus erat*, nec Civitatem Romanam per domicilium in alienâ Rep. amittebat, quod inde probatur. quia oblatum ab Atheniensibus jus Civitatis repudiavit, quod vereretur, ne jus Romanum in discrimen duceret, quum duarum Civitatum nemini liceat simul esse Civi.

33. In hoc autem *Romani*, quod cives essent, etiam qui non cohabitarent in Urbe, *Græcorum* pressisse vestigia videntur, apud quos ante *Thesei* ætatem *Cives Attici* sparsim degebant, quos deinde *Theseus*, quod difficulter convocari ex agris possent ad consultandum

C de

de publicâ utilitate, in unam urbem collegit, uti testatur *Plutarchus in Theseo*. - Utrosque deinde secuti sunt alii populi, cum primis *Helvetii*, quorum quatuor pagos, *Rhenus, Rhodano & monti Iurae* inclusos *Julius Caesar* unam vocat Civitatem, *Comment. i. de bello Gall.* omnis Civitas *Helvetia*, inquiens, in quatuor pagos divisa. & licet hodie pagis quatuor illis longè plures sint fœdere juncti; omnes tamen, quod sciamus, eandem civitatem habent, & ejusdem, non quidem Urbis, attamen Civitatis Cives sunt. Ex quibus utique patescit, eorum etiam, qui unum & eundem locum non inhabitant, unam tamen & eandem Civitatem esse posse.

34. Quæ contra *Aristotelem* hac in parte merito urgemus. Quanquam alia etiam sunt, quæ ex eadem doctrinâ deduci possunt & non videntur ita tacite prætereunda. Nam I. quidem, quum *Philosophus* Civitatem gigni ait ēκ πλειστων καρπῶν, certum est, eum hoc velle, quod quemadmodum pagus ex pluribus dominibus, sic civitas ex pluribus pagis nascitur. atque hoc sensu illum accipiunt ac sequuntur plerique omnes, nec verba aliud important. κάρπη enim, quod nemo ignorat, *pagus* Græcis est vel *vicus*. in re tamen ad eō manifestâ aliud quid videri nonnullis potuit, iisque non indoctis. quod sanè mirari licet. Nam *Sigonius* *i. i. de antiqu. jure Civ. Rom.* Civitatem ex *Aristotel.* *I. ii. Pol. c. i. d* finit, quod sit societas ex multis *viciniis* constans. &, qui eum sequi videtur, *Obertus Giphanus*, in *commentar. ad Philosophi locum*, ēκ πλειστων καρπῶν, interpretatur, ex multis *vicinitatibus*. quod nisi fallimur, *Arniseus* *i. i. relect. Polit. c. 5.* non improbat.

bat. prorsus sine necessitate, &c, ut putamus, manifestō errore.

35. Præterquam enim, quod usus vocis hanc interpretationē vix admittit; res ipsa loquitur, quod civitas nec in *vicinitatibus* sit posita, nec ex illis constet. Et istud quidem non facile quis negaverit. nam licet demus, quod, sicuti Latinis à nomine, *vicus*, deducitur *vicinus*, ita etiam Græcis à nomine, κώμη derivetur κωμῆτης, quod forte, *Vicinus*, reddi queat; tamen ut κώμη in *Vicinitatis* significatione accipiamus, nec autoritate probati autoris persuaderi potest, nec, si posset, præsens *Philosophi* locus admittit. Qvum enim civitas ἡ πλειόνων κώμαι, ex pluribus pagis constare dicitur, locutio tropica est, non minus ac qvum pagus dicitur constare ex pluribus domibus. Et sicut dominus *Philosopho* non pro structurâ vel ædificiô sumitur, sed per *Metonymiam* pro societatibus, quæ eam incolunt: ita pagus quoque ipsi non congeriem ædium denotat, sed per eundem tropum pro inquilinis usurpatur & iis, qui ædes illas habitant.

36. Unde qvum *Philosophus* ait, civitatem esse societatem, quæ constet ex pluribus pagis vel vicis, non hoc de ædibus ac tectis accipi debet, sed potius de hominibus, qui ædes ac testa illa possident ac inter se se societatem colunt. Cui probando non est opus, ut argumenta conquiramus, ex attributis hoc cognosci potest, quæ de Civitate *Philosophus* enunciat, & nulli rei minus, quam Pagorum ædificiis accommodari queunt. à quō sensu, quam longè aberrent omnes illi, qui κώμη heic *vicinatatem* significare volunt, nemo est, qui non animadvertis. Manifestum enim ex jam dictis est, quod ratio Civitatis non in vicinitate sit pos-

ta, quæ inter eos etiam esse potest, qui nihil minus
quam civitatem habent, sed in societate hominum, qui
quidem ex mente *Philosophi*, inter se vicini sint, sed
non propterea, quia vicini sint, inter se civitatem ha-
beant. Refert enim vicinitatem ac communionem
loci inter ea, quæ, quidem necesse est, ut præstō sint, si
civitas esse debet, non tamen ideo, quia præstō sunt
jam civitas est.

37. Deinde & 2, quidem, quum civitas sit so-
cietas & eandem civitatem habere possint, qui in ea-
dem Urbe non cohabitare, facile hinc intelligi poterit,
aliud *Civitatem* esse, aliud *Urbem*, & non parum hal-
lucinari, qui ea, quæ distinctissima sunt, cum *Cartha-
ginensibus* male confunduntur. Illis enim, quum pro-
missum à Senatu Romano esset, si obsides cum classe
traderent, foie, ut civitatem & privilegia retinerent
salva; hoc de ipsâ urbe, ejusque muris ac ædificiis
interpretabantur. Unde hac spe ipsis injectâ, quum
Romani traditam eorum classem sub ipso ore Urbis
incenderent & *Censorinus* consul cives juberet Urbe
exire, vel, ut *Florus* loquitur l. 2. c. 15, ut si vellent sal-
vi esse, migrarent finibus; contra pacta conventa se-
cum agi querebantur, & ad arma clamabant, non quod
spes ulla jam superesset, sed quod mallent patriam su-
am hostium, quam suis manibus everti. Quibus pro-
inde *Censorinus* respondit, malefieri, quod id, quod
de *Civitate* esset promissum, accipient de *Urbe*, scire
eos debere, quod civitas non sit alligata *Urbis*, nec
conclusa intra muros Urbis ac ædificia.

38. Historiam nemo melius descripsit, quam
Appianus in *Lybicô*, apud quem *Censorinus*, simulatō
gestu, quum prior surrexisset, hujusmodi sermonem
ha-

habuit: in rebus necessariis, inquiens, quam brevissime loqui opus est. quamobrem residuum mandati hujus, quod à Senatu nobis injunctum est, subire dignum. Tradite itaque nobis urbem vestram & aliam, quounque libido fert, octoginta stadiis à mari distantem, vobis condite. hanc enim, quam incolitis, everttere in animo est. Quō auditō Carthaginenses, supra modum territi, qvum elatis ad cœlum manibus Deos invocassent, quasi ab his decepti, & Romanis dira jimplicati essent, manibus quoque capita contudissent & laniassent vestes, his verbis ex postularunt cum Romanis Consulibus, nos, inquietes, Lybię ac mari dominantes, cum pluribus ex vestris de principatu contendimus, tandem Scipione Duce vobis cessimus, naves & Elephantes, quos habuimus, ultrò dedimus, tributa dare polliciti in tempore exsolvimus, per Deos quoque fœdera ineuntes, quæ per nos acta essent: quæve à Scipione promissa, pariter servare convenimus, quum jure jurando affirmaretis, Romanos & Carthaginenses invicem socios fore ac amicos. Obsides requisiuitis, qui potiores erant, exhibuimus. Obsides autem petentes, professi estis, qvum eos haberetis, liberam nobis Urbem dimissuros esse. in depositione quippe obsidum liberatio Urbis contineri debuit. quam si vobis everttere fas est, quem ad modum liberam, aut suis legibus uti sinitis? Silentibus ipsis reges fit Censorinus: de his, inquiens, quæ Senatus in vos censuit, quid ulterius loqui opus est. hac enim ut hostibus edicimus nostris, quæ solū effari opus est, deinde, ut fiant, cogere, ex quō utilitati communi congruunt. Locum vobis quounque libuerit, eligere concessimus, in eoque liberos & immunes degere vestris Legibus. hoc est, quod in primis vobis pro-

possumus, suis legibus degentem immunemque Carthaginem dimissuros esse, si nobis parueritis. Non enim aream, in qua Urbs sita est, Carthaginem putamus esse.

39. Quod Censorinus quidem ex usu Linguae Romane dicebat, quam *Carthaginenses*, maximò tuò incommodo ignorare videbantur. *Romanis* enim *Civitas* distinctum quid est ab *Urbe*, & non in mœnibus vel ædificiis collocatur, sed in populô: *Urbs* autem finitur mœnibus & coniunctione rectorum. Unde *Civitas* & *Urbs* possunt separari, & deleti *Civitas* salvâ *Urbe*, quemadmodum ex adverso *Urbs* everti potest *Civitate* incolumi permanente. Patet hoc multis *Historicorum* exemplis. Qum à *Gallis* *Vrbs Roma* diruta esset & igne, ferrâ, manibus, exequata; *Latini*, teste *Florot. l. 1. Epitom. c. 14.* cum æmulatione imperii tûm etiam contemtu *Vrbis* incensæ *civitatem* à *Romanis* poscebat, quam noverant *Sociis* ipsorum hactenus semper fuisse negata. neque enim in civitatem quenquam recipiebant, nisi post clades maximas belli Italic. tunc, uti scribit, *Vellerius Patercul. l. 2.* paulatim recipiebant in civitatem, qui arma aut non cœperant, aut depouerant maturius. quamquā mallent eam dare victis, afflictisque, ipsi exarmati quam integris universis. Qum ergo Romani *Vrbem* amilissent, quippe quæ desolata erat ac solo æquata, adhuc tamen habebant *Civitatem*, quam aliis dare ac communicare poterant.

40. Quod vel inde etiam liquet, nam eam, relictis *Vrbis Rome* ruinis, in paratam *Vrbem Veios* transferre volebant. & transtulissent etiam, tribunis plebem agitantibus, nisi *Camilli* interventu consilium istud esset discussum. is enim, uti refert *Livius Dec. 1. l. 5.* in concionem universo *Senatu* prosequente ascendit,

cendit, & cum aliâ oratione, tum eâ maximè, quæ ad Religiones pertinebat, non solum *Senatum* movit, sed *populum* quoque. rem tamen adhuc dubiam decrevit opportunitè vox emissâ, quod, qvum *Senatus* paulô post de his rebus in *Curiâ Hostilia* haberetur, cohortesque ex præsidîis revertentes forte agmine forum transirent. *Centurio* in Comitio exclamavit ; *signifer*, statue signum, hic manebimus optimè. Quâ voce audita & *Senatus* accipere se omen ex *Curiâ* egressus conclamavit & plebs circumfusa approbavit. Ob quod Histori-
cus à *Camillò*, ait, bis servatam fuisse patriam, semel bellò, quum *Gallos* vicit, semel in pace, quum prohibuit migrari *Veios* & Tribunis rem intentiùs agentibus post incensam urbem & per se inclinatâ magis plebe ad id consilium.

41. Non modo autem *Vrbs* everti potest & dñruī, civitate salvâ & incolumi permanente, sed etiam civitas deleri & jus civitatis extingui potest, ut *Vrbs* interim maneat sarta tecta. Exemplo est *Worcestria*, nobilis olim *Vrbs Anglie*, quæ retentis tectis jacturam Civitatis fecit, quod contra *Parlamenti* edictum Regem *Carolum* recepisset, ut hodie nec *senatum* habeat, nec *Magistratum* alium, nisi quem *Parlamentum* ipsis ad reddenda jura mittit. Pœna satis dura, mitior tamen, quam *Campanorum* fuit, qui propterea, quod à *Romanis* defecissent ad *Hannibalem*, non solum civitatem, sed *Urbem* etiam amiserunt. Nam urbs quidem *Capua* incolumis servata est, nec a vitum incendiis ruinisq; in tecta innoxia, murosque, & cum emolumento quæsita etiam apud socios tenitatis species incolumentate Urbis nobilissimæ, opulentissimæq; cuius ruinis omnis campania, omnes, qui campaniam circa accolunt, ingemuerint, ceu scribit:

scribit *Livius Dec. 3. l. 6.* Sed *Civitas* prolsus extincta est, & multitudo civium dissipata in nullam spem redditus. nam illi in diram servitutem sunt venundati, Principes verò *Senatus* ac *Nobiles* variis casibus interierunt. *Civitate* igitur consumtā partim ferrō, partim servitute, quæ ingenuis ipsō ferrō duriore est, remansit Vrbs *Capua*, verū Romanis placuit, eam babitarit tantum ut *Urbem*, frequentarique, corpus nullum civitatis, nec *senatus*, nec *plebis concilium*, nec *Magistratus* esse: sine consiliō publicō, sine imperiō multitudinem, nullius rei interficiam, ad consensum inbabilem fore, *Liv. d. 1.*

42. Ex quō datur intelligere, *Mercurium*, apud *Lucianum*, non malè respondisse *Charonti*, volenti sibi metrās πόλεις, *civitates* monstrari, de quibus apud Inferos tam magnifica audiat, & ex quibus totis decem annis tam multi descendent, *Ninum*, *Babylonem*, *Mycenas*, *Gleonas*, & *Ilium* ipsum; dicentem: πάλαι μὲν ἡσαν Σοδαίμονες, νῦν δὲ τεθνήκασι καὶ αὐγαί. διποθνήσκεται γὰρ καὶ πόλεις, ὥσπερ ἀνθρώποι: quondam extiterunt felices, nunc autem mortuae sunt ē ipse. *Civitates* enim quoque moriuntur, perinde ac homines,

43. Sed progredimur ad id, quod restat. Nam quum *Aristoteles* dixisset *l. i. Polit. c. 2.* civitatem esse *societatem perfectam*, paulò post in eodem cap. addit, esse quoque *naturalem*. πᾶσα inquiens πόλις φύσει θέτει, omnis *civitas naturā est*. quorum alterō civitas ab aliis societatibus distinguitur; alterō autem exprimitur, in quō cum ipsis conveniat. In hoc enim, quod *naturalis* est, cum societatibus illis, ex quibus nascitur, convenit: per hoc autem, quod *perfecta* est, ab iisdem differt. Cum primis autem *Philosophus* iis verbis

verbis ostendere voluit causam & originem Civitatis.
Etsi n. *Platoni* non planè negat, causam civitatis es-
se indigentiam & homines primum ideo in civitatem
convenisse, ut ad usus vitæ necessarios, quod per se
quisque haberet non posset, à concive peteret atque ac-
ciperet; tamen primariè ortum ejus esse ait à naturâ
& coisse homines in civitatem non tam explendæ in-
digentia causa, quam naturâ duce.

44. Quod autem Civitas in iis rebus, quæ oca-
sum à naturâ habent, numeranda sit, probat aliquot
rationibus. Præcipua illarum his continetur verbis:
τέλος καὶ πρῶται κοινωνίαι Φύσεις, siquidem & prime
societas naturâ sunt. argumentatur hoc modô:
primæ societas sunt naturâ: ergo etiam civitas na-
turâ erit. consequentia probatur his verbis: τέλος
γὰρ ἀυτη̄ σκέψις: quia illarum finis hæc est. quasi dicat:
quia Civitas est finis primarum societatum, & hæc ad il-
lam ordinantur, tanquam ad naturalem perfectionem.

45. Antecedens constat & primò quidem de so-
ciate conjugali: αὐάγκη δῆ συνδυάζεται τὰς ἀνευ αἱλη-
λων μὴ δυναμειων εἴναι. διετ Θῆλυ καὶ ἄρρεν τῆς γενεσεως
ἔνεκεν καὶ τῦτο γινότα προσεργέσεως, ἀλλ' ὥσπερ καὶ σὺ τοῖς
ἄλλοις ζώοις καὶ Φυτοῖς, Φυσικὸν τὸ ἐφίεδον οἰον αὐτὸ, τοιχ-
τον καταλαμπεῖν ἔτερον. necesse est eos conjungi, qui sejun-
di esse non possunt, cœn feminam, & marem procrean-
di causa: atque hoc non consilio & voluntate, sed, sicuti
in aliis animantibus ac stirpibus, naturale est, tale alte-
rum, quale ipsum est, cupere relinquere. Deinde patet
etiam de sociate herili: nam ἀρχον Φύσει καὶ δεχόμε-
νον Διο τὴν σωτηρίαν. Τὸ μὲν γὰρ δυνάμενον τῇ δικαιοΐᾳ προ-
ορᾶν, ἀρχον Φύσει. τὸ δὲ δυνάμενον τῷ σώματι ταῦτα ποιεῖν,
δεχόμενον καὶ Φύσει δέλον. copulantur naturâ id, quod

Dōmīno nō impē-

imperat, & id, quod imperio paret, propter salutem.
quod enim potest ratione providere, imperans est natu-
râ, quod autem potest corpore bac facere, obtemperans
est & naturâ servum. Porrò idem afferit de domo,
qui ex his duabus societatibus constat, & ipsi etiam
est κοινωνία εἰς πάταν ἡμέραν συνετηκόντα κατὰ Θύσιν,
naturâ in omnem vitæ diem constituta. Denique de pa-
go, qui ex pluribus domibus conflatur, docet: μάλιστας
καὶ Θύσιν ἐόντες οὐ κώμην ἀποκαίσιοις εἴναι, maximè ex na-
turâ videtur pagus colonia domus esse. Quum itaq;
societas primæ sint naturales, perspicuum sanè est,
civitatem quoque, quæ ex primis nascitur & ad quam
primæ referuntur tanquam ad finem, naturâ constare,
non arte, & studiô, & hanc primam ejus originem esse.

46. Hinc duo deduxit Philosophus. 1. quod ho-
mo naturâ duce ad colendam Civitatem inclinet: ἀν-
θρωπὸς inquiens, Φύσει πολιτικὸν ζῶν, homo naturâ
est animal civile. quod ex eo probat, quia alijs intelligi
non posse, qvur homini præ omnibus animantibus so-
li data sit à naturâ loquendi facultas, si non eō fine data
esse intelligatur, ut eā mediante colat societatem civi-
lem. nam etsi animantia bruta vocem habent, quâ
sensem jucundi vel molesti sibi invicem indicare pos-
sunt, sermone tamen carent, quō declarare queant,
quid sibi prospicit, quid noceat, quid iustum sit, quid in-
iustum, ideō non tam idonea sunt ad colendam civilem
societatem, atque homo, qui solus à naturâ sensum lu-
cri & damni habet, justi & iniusti, eumque mediante
sermone alijs declarare potest,

47. Verba Philosophi digna sunt, quæ adscri-
bantur: γένεν, inquit, μάτην ή Φύσις ποιεῖ. λόγον μόνον
ἀνθρωπὸς ἔχει τὸν ζῶντα. ή μὲν γένεν Φύσης τὰ ηδεῖς καὶ
λυπηρά τὰ σημεῖαν διὸ καὶ τοῖς ὄλλοις ὑπάρχει ζῶσις
μετέβεβεν

μέχει γὰρ τάταν Φύτις ἀντῶν ἐλήλυθεν, ὥστε αἰδία νεοφαί-
τε λυπηρό καὶ ἴδεως, καὶ ταῦτα σημαίνειν ἀλλήλους. οὐ δελό-
γος δέ τοι τὸ δηλεν δέ τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερόν. ὥστε
καὶ τὸ δίκαιον, καὶ τὸ ἄδικον. τότο γάρ πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα
τοῖς αὐτοῖς ἰδίοις, τὸ μόνον ἀγαθὸν καὶ κακόν, καὶ δίκαιον
καὶ ἄδικον, καὶ τῶν ἄλλων αὐθητῶν ἔχειν. ηδὲ τάτων κοινωνία
ποιεῖ οἱ κτίαν καὶ πόλεις: nihil frustra facit natura. homini
autem soli ex animantibus sermo tributus est Vox igitur ju-
cundiō molesti signum est. quapropter etiam aliis animā-
tibus suppetit. nam buc usque progressa est earum natura,
ut molestum & jucundum sentiant & inter se hæc signifi-
cent. sermo autem ad id, quod prodest, & nocet, declaran-
dum valet. Ergo etiam ad id, quod justum & ad id, quod
injustum est. hoc enim præceteris animantibus hominis est
proprium, ut solus boni & mali, justi & injusti & aliorum
similium sensum babeat. Sed horum societas domum facie-
& civitatem.

48. Videtur sic argumentari: si homo non est
naturā animal civile, sequitur, quod illi sermo à natu-
rā sit frustra datus: posterius est falsum. Nam natura
nihil facit frustra, sed si quid molitur, illud facit cer-
tō propositō fine. ergo etiam falsum est prius. Con-
sequentia probatur: quia sermonis nullus est usus ni-
si in rebus ad Civitatem pertinentibus, ut eō indicetur,
quid utile sit, quid inutile, quid justum, quid injustum,
quarum rerum communione constituitur civitas.

49. 2. Hoc quoque ex eō deducit, quod οὐδὲ πο-
λις διὰ Φύσιν καὶ διὰ τύχην, ἀττι Οὐλός Τεῖρος, οὐ κρίταν,
οὐ αὐθητῶν, is, qui naturæ impulsu, non fortunæ casu,
à civili societate alienus est. aut sit improbus, aut homine-
melior. Melior homine, si naturæ impetu se civili so-
cietati subtrahat, ut eō facilius naturalium aut cœle-
stium

stium rerum contemplationi vacare possit, ut Diogenes, qui propterea ab aliis exagitatus se ἀπολινεῖ esse dixit. Talis, quia in meliorem partem vergit, ex homine quasi Deus fit. Peior homine, si naturæ instinctu nec privatos focos, nec publicas leges, nec libertatis iura chara habeat: sed discordiam ac cædes civium, ac bellum civile amet. hunc ex numerō hominum ejiciendum & ex finibus humanæ naturæ exterminandum putat Cicero Philip. 13.

THyrsigero Baccho minime quid, Amice! litaris;
vitaris flammæ cypridis igne graves;
Hinc poeana canit Musarum leta caterva,
scandere Te Sophie rostra sacrata videns.
Quæ me jussit amor, præsto de corde novendo,
in patriam cedat strenuus iste labor.
Tu, capias magnifruclus aliquando laboris,
sint Tibi Di faciles: præmia digna ferant.
Hisce paucis Dn. Aurnhammer Amico
& Conterraneo suo suavissimo gratulatur
Johann. Christoph. Frickinger.

O Mea pars animæ, ô fidissima portio cordis,
Aonidūm quantō tenearis amore sacrarum,
dum celeri talō concendis rostra, videmus,
dumque boni civis disertè jura rimaris.
adsint fervori sanctissima numina justo,
ut ferat in patriæ laudes per - commoda - multa.
crescat honor, vivat clarus qui Nestoris annos.

ita

Cordis sui sinceritatem, & infucati amoris fidelitatem Συμπατριώτη & Amico ad aras & cineres usq; amando gratulab. declarare debuit,
voluit.

Ioan-Georg. Riesling Nordl. Rhetor-Suev.

F I N I S.